

גיליון מס' 274 פרשת אחרי קדושים
תשע"ח שנה שישי

גליון זה יו"ל
לזכות ולהצלחת התורם הנכבד
שיראה ברכה והצלחה
בכל העניינים

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול" (יט, ד)
אמר רבינו שליט"א: לכאורה, בשלמא בקללה כתוב שלא לקלל "חרש", דסד"א כיון שאינו שומע מותר לקללו וקמ"ל שאסור, אבל באיסור נתינת מכשול מדוע נזכר "עור", הרי אדרבא, כל שכן שבעור אסור?
ונראה, דהנה בספרי על מסכת כותים (פ"א ה"ג) הבאתי מספר "יד מלאכי" (ס"י ס"ז) שכתב כי נסתפקו בני הישיבה בנתן מכשול לפני עיור ולא נכשל, אם עבר איסור או לא. ונראה שאף אם בפיקח לא עבר איסור בכה"ג מ"מ בעיור שפיר עבר, כי בעיור עצם נתינת המכשול היא האיסור, ואף שאין דרכן של בני"א להתבונן בדרכים מ"מ עיור אינו.
ובזה מיושב מה שהקשו על מה שאמרו במסכת קדושין (ל"ב א) ודילמא רתח וקעבר אלפני עיור וגו', ואם גם בלא נכשל אסור למה אמרו "דלמא רתח", ולהנ"ל אתי שפיר כי שם כפיקח דמי. לכן אמרה תורה ולפני "עיור", כי בעיור עצם הנתינה היא מכשול, שלא כמו אצל פיקח.

"לא תשנא את אחיך בלבבך" (יט, יז)
שמענו בשם גדול אחד זצ"ל, כי מי שאינו "מסמפט" את חברו, עובר על לאו דאורייתא של "לא תשנא את אחיך בלבבך". ואמר לי רבינו שליט"א שבספרו "ארחות יושר" (פרק כ"א) כתב על המשנה במסכת אבות (פ"א מט"ו) "הוי מקבל כל האדם בסבר פנים יפות", מהו "כל" - לרבות אפילו אדם שאין אתה יכול לסובלו, אבל לאו דאורייתא אין על זה, אם אינו שונאו.
שאלה: מהו לקבל פני "גוי" בסבר פנים יפות, כי רבינו שליט"א מביא מהרמב"ם בפיהמ"ש כל אדם קטן וכו' ועבד, כל מין ממין האדם, אם גוי נמי? ושם מגמרא ברכות (י"ז א) אפילו עם נכרי בשוק, והנה בתוס' (ב"ק ל"ח א' ד"ה אלא) כתבו ד"האדם" אפילו גוי, והתנא דקדק הוי מקבל כל "האדם" בסבר פני, ולמה לא אמר אדם.
תשובה: על הרמב"ם בפירוש המשניות קשה לסמוך, כיון שהוא רק העתקה, ואפשר היה כתוב "ישראל". ואפשר שגם גוי כגמרא ברכות הנ"ל. והדיוק של "האדם" זה דוקא בפסוקים ולא במשנה.

"הוכח תוכיח את עמיתך" (יט, יז)
כתב הרמב"ם (הל' דעות פ"ו ה"ח): "המוכיח את חברו תחילה לא ידבר לו קשות וכו', בד"א בדברים שבין אדם לחבירו, אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים" וכו'.
שאלה: אם מקורו של הרמב"ם מדברי הנביאים (כמו שסיים שם "כמו שעשו כל הנביאים בישראל"), הרי מצאנו שהנביאים הוכיחו לישראל גם בדברים שבין אדם לחבירו?

תשובה: הוכיחו באופן כללי ולא ליחידים, על יחידים מצאנו רק בדברים שבין אדם למקום.
שאלה: הרי בכל בין אדם לחבירו יש גם בין אדם למקום, ולמה לא יוכיח לחבירו בין אדם לבין אדם למקום?
תשובה: א"כ זה קשה גם על מה שאמרו בגמרא (ב"מ ל"א) והתעלמת - פעמים שאתה מתעלם, שכבוד הבריות דוחה בין אדם לחבירו, אבל בין אדם למקום לא נדחה ולכן המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק (ברכות י"ט ב), וגם כאן תשאל שהבין אדם למקום שבבין אדל"ח לא ידחה? ועל כרחך שכל הבין אדם למקום שבבין אדל"ח הוא רק על כמה שיש בין אדל"ח, וכיון שכבוד הבריות דוחה בין אדם לחבירו ממילא אין בין אדם למקום, וגם כאן עד כמה שבבין אדם לחבירו אי אפשר להוכיחו אין על זה גם את הבין אדם למקום.
(דרך שיחה)

עלי שי"ח

"עשרות אלפי בריתות"

בתקופה האחרונה רבנו שליט"א כמעט שאינו יוצא מביתו, ואף את התפילות הוא מתפלל בתוך ביתו פנימה. ובכל זאת יש דבר אחד עליו הוא לא מוותר, וגם במאמץ עילאי הוא ממשיך לנהוג בזה: סנדקאות בברית מילה.
את הפעם הראשונה בה שימש רבינו כסנדק, לפי הידוע לנו הוא לפני כחמישים וחמש שנה, בברית לבנו של הרב דוב בורר מרחוב רשב"ם, שנולד לו בן וכיבד את רבינו שליט"א שהיה אז אברך כבן שלושים וכמה שנים, לשבת סנדק בברית המילה.
מאז, רבינו שימש כסנדק בעשרות אלפי בריתות, וכמעט שאין יום בו אינו משמש לשלוש או ארבע בריתות. עד לשנת תשס"ב שהיה כוחו עמו היה מגיע לכל מקום בארץ בו הוזמן לברית מילה, מהצפון ועד הדרום. היו ימים שהיה יוצא מוקדם בבוקר לברית בחיפה שבצפון, ממשיך משם לנתיבות שבדרום וגומר בירושלים, וכל זה מבלי לבטל רגע אחד בנסיעה.
כבר לילה קודם הוא היה ער שעות נוספות ולומד כרגיל, ולנסיעה הוא היה לוקח עמו ערימה של ספרים ללימוד, והיה לומד, ובחלק מהנסיעה היה משלים את שינת הלילה.
לא פעם, היה עושה את הסיום מסכת באמצע הנסיעה, כשהוא מבקש מהנהג המסור הר"י אפשטיין מעט מים לשתות בשביל ה"סיום"...

משנת תשס"ב והלאה רבינו הפסיק לצאת מהעיר לשמש כסנדק, אבל היה נוסע בכל רחבי העיר, במסירות נוראה.
בשנים אחרונות, הבריתות נערכות רק בבית מדרשו 'לדרמין' ברחוב רשב"ם, כשמכל הארץ באים לזכות לערוך את הברית במחיצתו. (בחול המועד פסח האחרון, נערכו במחיצתו למעלה מעשרים בריתות, כשהוא שימש סנדק בכולם). לא לחינם רגילים מתפללי בית הכנסת לומר כי 'אליהו הנביא' הוא 'אורח' קבוע בבית הכנסת...
שאלו את רבינו מה הסיבה שהוא מתאמץ כ"כ על ענין זה, וענה שכך ראה אצל רבו מרן החזון איש זצ"ל שהיה טורח על זה ונוסע גם מחוץ לעיר. ובנוסף יש מעלה עצומה לשמש כסנדק כי זה מכפר על עבירות (וראה בספר מנחת תודה עוד בענין זה).

בסרכת עט 108

בסרכת עט 108

עלי הדף

חיזוק ללימוד סדר קדשים

הנה דיני קדשים אין בידינו לקיים בעוה"ר מיום שחרב ביהמ"ק אמנם אמרו במנחות ק"י א' לעולם זאת על ישראל ר' יוחנן אמר העוסקים בדיני עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהן א"ר יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו מקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו מקריב אשם ובתנחומא צו סי' י"ד א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונין בגולה יהא בנין ביתי בטל א"ל הקב"ה גדול קרייתו בתורה כבנינה לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהן הן עוסקין בבנין הבית כו' ומי שעוסק בתורת עולה כאילו מעלה עולה ומקריבה לפני הקב"ה, וכבר האריך הח"ח זצ"ל במאמר תורה אור שהדפיס בריש ס' אסיפת זקנים ע"ש ומביא שם בשם באר שבע שקדמונים אחזו שער שהלימוד והעסק במצות הבלתי נוהגת בזה"ז יותר הכרחי ויותר נבחר מהלימוד בהמצות הנוהגות כי אחר שלשלמותינו צריכין אנו לעיון ולמעשה בכל חלקי תורתנו הקדושה ובה החלק הבלתי נוהג א"א בו המעשה והעיון והעסק בו יספיק לנו לעיון ומעשה יחד עכ"ל, ורש"י בב"מ ק"ד ב' דלכך למדו גם סדר קדשים אע"פ שאין נוהג בזה"ז משום דאמר' ת"ח העוסקים בהלכות עבודה בכ"מ מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בביהמ"ק ולכך סידרו עליהן גמרא (והרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ כתב שגם ירושלמי נמצא על קדשים וכנראה נאבד ממנו אח"כ) ועניני קדשים הם עמוקים וחרפים וכמ"ש בשבת ל"א ב' חכמת זה סדר קדשים ובב"מ ק"ט ב' כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי פרש"י למס' זבחים שהיא עמוקה.

(מתוך הקדמת הספר דרך חכמה)

עניני זהירות בממון

"לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו" לא תגנובו - אזהרה לגנוב ממון (רש"י)

אמר לי רבנו. אבא לא רצה בשום אופן לקחת פדיון כמו שנהגו אחרים לקחת, וסבר שזה גזילה ממש, כי הם נותנים כי חושבים שברכותי יש בהם משהו, ואני יודע את האמת. כך אמר.
הוסיף רבנו: אני, גם לא לוקח בשום אופן, רק לצדקה, ומה שאני לוקח לצדקה הוא מהטעם [אחר] שכיון שהם אמרו לצדקה, אני חושש שמא בסוף לא יתנוהו לצדקה, לכן אני נוטל [מחומרת נדרים וחומר נדרי צדקה].

פלוגית ערכה קניות בצרכניה ונגנב מהעגלה שלה מצרכים, יש מעגל סגור של צילומים ורואים בדיוק את האשה שגנבה, האם מותר למוסרה למשטרה, זה יגרום לה ביוש גדול? מותר, הרי אם לא, היא תגנוב שוב ושוב את כולם, ואם כעת היא לא תמסור, בסופו של דבר מישוהו אחר ימסור אותה בגניבה הבאה.

שאלתי בשם בעלה של הנגנבת. אם טעם הא' לא מספיק מה ההיתר שבטעם הב' - אם השני יעשה שלא כדון וכי זה מתיר לי, ועוד הוא שואל, כי זה גם יכול לערער את שלום הבית, אם אכן בעלה לא יודע עדיין מגניבותיה. יש פעמים שזה מחלה ויש שהיא גנבת, ואם זה אכן מחלה בעלה יסבול את זה, אבל אם היא סתם גנבה זה נורא. הוא לא יגרשה כל כך מהר, וגם הוא צריך לדעת מכן ויזהירה. אבל לענין למעשה, שכעת, יגידו רק לה אישית כי יודעים ויודע להם מה שעשתה, ויזהירו אותה שאם תמשיך במעשיה יפרסמו. שלחו מצרפת לשאול לגבי ישיבה ובה כשלושים בחורים, ויש שם מקרי גניבה רבים מאד, ותחילה חשדו בגוי והתברר מדברים הניכרים שלא הוא הגנב, אלא משהו פנימי, ומה יעשו כל אחד חושד בחברו והמצב הזה חורבן לישיבה. והם אומרים שיש איזו סגולה עם תנ"ך עם הפסוק ונקרב בעה"ב וגו', האם לעשות כן? בישיבה אצלנו בצעירותי היו גם הרבה גניבות והם היו בשבת, ובחורים התחבאו תחת המטה ותפסו את הגנב שהיה שכן בבנין סמוך, והזהירוהו שאם יחזור בו טוב, ואם לא יפרסמוהו. אכן כאן מכמה סיבות אי אפשר לעשות כן.

לגבי הסגולה הנ"ל איני יודע, וכל זמן שלא ידוע אי אפשר לעשותה. הוי עובדא שאמרו לחז"א שיש תשו' בח"ס לגבי חולה נכפה כי יש סגולה לתת יד למת ויאמר לו שמוסר לו חוליו, ונשאל האם מותר לכהן לעשות כן ואמר החז"א שלישראל נמי אסור לעשות כן שזה מדרכי האמורי. סגולה שלא יודעים יש חשש שמא מדרכי האמורי ולכן, יפרסמו בישיבה שעושים חרם על הגנב, כמו שאמרו ש"ס מ"ק יז. ומסתמא יפחד הגנב. ואם לא יפחד, וזה בסוף יזיק לו? איהו דאפסיד אנפשיה. כיצד לעשות את החרם האם על מי שגנב או מי שיגנוב עוד, שאם יעשו על מי שגנב זה יזיקו? החרם צריך שיעשה על מי שגנב [כמבואר בגמ'] שיחזיר, שהרי חייב החזיר, ולא על מי שיגנוב.

ו' עש"ק בהעלותך ט"ו סיון תשנ"ז. בעל תשובה היתה לו חנות מכולת וכל ימיו היה מוסיף בכרטיסת של הקונים סכומי כסף שלא חייבים לו, האם משום 'תקנת השבים' לא יעשה כלום? כיון שלא יודע ממי, לכן לא יכול להחזיר, אבל צרכי רבים יעשה. ותקנת השבים זה רק לענין בית דין [שבית דין לא גובים].

ד' ויק"פ כ"ב אדר תשנ"ו. ב' בחורים עצרו מונית מאוחר בלילה שנסע בדרכו לפ"ת (גם בלעדיהם) וביקשו לנסוע לפ"ת ושאלם כמה כסף יש להם ואמרו לו 10 שקל, והיה להם יותר והסכים ב 10- שקל, ויש בזה חשש גזלה ממש, מה יעשו? יעשו צורכי רבים יתנו לבית חולים מעייני הישועה של רוטשילד.

כמה יתנו כי מסתמא היה מסכים לא לקחת מהם מחיר מלא? כיון שעשו עולה, יתנו מחיר מלא.

ילד שגנב מחנויות ומחברים. הילד מתחרט ויש לו כסף להחזיר האם עדיף שהוא עצמו יחזיר או שאביו בשליחותו, או שניהם, כי לחברים אם הוא זה שיחזיר יקראוהו לו גנב, מה יעשה?

מעיקר הדין הוא פטור לגמרי, רק כשיגדל יחזיר לצאת ידי שמים, ולכן, הוא עצמו לא יחזיר כלל, אלא שאביו יחזיר.

מה יעשה כדי לחנכו לזה, והילד כבר בכה מאד והתחרט? כיון שבכה והתחרט לא יעשה זאת עוד, ואין צורך לעשות משהו נוסף.

ש: הילד עצמו הציע שילמד משהו לחזק עצמו בזה? שילמד בבא קמא, וכששמע רבנו שהוא קטן בן 11 הציע שאביו ילמד אתו כל יום מוסר, בספר אורחות צדיקים.

סיפר רבנו בבית החזון איש היה מונח שעון זהב שנתן לו ר' יעקב שכטר, והנה השעון נגנב ולהחז"א היה צער מכך, לא שהוא היה צריך את השעון [הוא היה זקוק לו כמעט כמו השלג דאשתקד, התבטא רבנו] רק שהיה לו צער שניצלו לרעה את מה שביתו פתוח לאנשים. והוא ציווה לחפש בתיקים של האנשים שהיו שם, והיו כמה תיקים של נשים שהמתינו שם והשעון לא נמצא, ובסוף התברר שהסתובב שם יהודי מירושלים שלא היה כל כך שפוי, שהוא זה שגנבו, וכמדומה שבשעה שהחז"א הצטער הוא הוציא איזו מילה מפיו [אודות סופו של מי שגנב את השעון], ואכן, ההוא בסופו של דבר מת במיתה משונה, מצאו אותו באחד הבורות בירושלים שנפל שם ומת.

(כל משאלותיך)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק